

Національна ідея та її вплив на розвиток сучасного українського суспільства

УДК 321.011:316.32
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.14>

Сергієнко Тетяна Іванівна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
пр-т Гагаріна, 26, Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-4654-9248

У статті проведено аналіз останніх досліджень і публікацій стосовно обраної теми, розглянуто поняття національної ідеї, проаналізовано проблеми та перспективи формування національної ідеї сучасної України. Доведено, що проблеми, які сьогодні існують в державі, потребують збереження стабільності і міжнародної згоди. Акцентовано увагу на тому, що події які відбуваються в сучасній Україні значною мірою визначаються сучасними планетарними процесами і змінами, проблемами і викликами. Історично та географічно Україна завжди була на перетині світових геополітичних інтересів, глобальних торговельно-економічних шляхів і цивілізаційних процесів. З моменту відновлення незалежності та суверенітету як суб'єкт міжнародного співтовариства наша держава перманентно перебуває на периферії протистояння Заходу та Сходу, Півночі та Півдня і є об'єктом потенційної боротьби між гігантами світової геополітики. Посягання на територіальну цілісність української держави і її недоторканість засвідчили підвищену суспільну небезпеку та тяжкі наслідки. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України стало справжнім потрясінням як для населення так і для всього світу. 24 лютого 2022 року збройна агресія Російської Федерації попередніх років переросла в повномасштабну війну. Сьогодні для України полягає у боротьбі за право існування в повному значенні цього поняття. Український народ захищає власну землю, свій суверенітет та свою територію. З початком повномасштабної війни українська нація показала безпрецедентний приклад консолідації суспільства. Разом з тим зазначимо, що визначальну роль, у протистоянні спроб розколоти країну за ідеологічними і національними ознаками, повинна відігравати українська національна ідея, основна мета якої полягає в забезпеченні консолідації, згуртованості та національній єдності української нації, а також в інтеграції національних меншин до її складу при збереженні та розвитку їх етнокультурних особливостей. Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі теоретико-методологічні елементи політичної теорії, історії і соціології. При вирішенні окремих завдань дослідження застосовувався широкий спектр підходів і методів. Вагоме місце у методології дослідження посідає системний підхід, що є усталеним напрямом методології наукового пізнання. Також, в дослідженні використані загально-філософські та конкретно-наукові методи. Науковою новизною дослідження є комплексне вивчення категорії «національна ідея», а також визначення її впливу на розвиток сучасного українського суспільства.
Ключові слова: національна ідея, нація, український народ, українська ідея, свідомість, суспільство, ідентичність, цінності.

Вступ. Актуальність даного питання полягає в тому, що розбудова суверенної Української держави неможлива без консолідації суспільства, яке є досить складним за етнічною, соціальною та соціокультурною структурою. Одним із основних елементів суспільної консолідації є наявність національної ідеї. Вся історія боротьби народу України за свободу і незалежність так чи інакше пов'язана з певною ідеєю, яка мала об'єднати народ, спрямувати його зусилля для досягнення бажаної мети – єдності [20, с. 65]. Сьогодні наявність національної ідеї та послідовна боротьба за її реалізацію стають однією з найважливіших умов збереження нашої країни та свободи народу в майбутньому. Тому постає завдання зрозуміти сутність і зміст національної ідеї для сучасного періоду розвитку українського суспільства.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Питання щодо дослідження різних аспектів української національної ідеї вивчається багатьма науковцями. Так, теоретиками української національної ідеї стали М. Костомаров, Т. Шевченко, М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський, В. Чор-

новіл та Л. Лук'яненко. Серед сучасних дослідників української національної ідеї відомими роботами є праці таких вітчизняних вчених як: І. Бичка, В. Бебика, М. Головатого, І. Варзара, С. Вовчаніча, В. Горського, Я. Грицака, С. Гелея, Я. Дашкевича, М. Дмитренка, В. Жмири, М. Жулинського, О. Забужко, В. Іванишина, Ф. Канака, В. Кафарського, Ф. Кирилюка, В. Кременя, А. Колодій, І. Кресіної, В. Лісового, В. Лизанчука, С. Макаручука, І. Макаровського, В. Медведчука, В. Мороза, Л. Нагорної, О. Пашкова, Ю. Римаренка, Ф. Рудича, В. Ребкала, М. Розумного, В. Сергійчука, М. Томенка, А. Фартушного, А. Черненка, О. Шморгуна, Л. Шкляра та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Роботи зазначених авторів сприяли розширенню уявлень про національну ідею, проте, питання щодо дослідження впливу національної ідеї на розвиток сучасного українського суспільства в умовах сьогодення досі не вирішені і потребують подальшого теоретичного і практичного вивчення і залишаються актуальними.

Мета статті полягає в дослідженні національної ідеї та її впливу на розвиток сучасного українського суспільства.

Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі теоретико-методологічні елементи політичної теорії, історії і соціології. При вирішенні окремих завдань дослідження застосовувався широкий спектр підходів і методів. Вагоме місце у методології дослідження посідає системний підхід, що є усталеним напрямом методології наукового пізнання. Також, в дослідженні використані загальнофілософські та конкретно-наукові методи.

Результати. Питання про національну ідею не є новим. Її досліджували багато українських і зарубіжних вчених. Саме поняття національної ідеї вже давно досить активно обговорюється в наукових колах. Однак сьогодні в Україні немає нічого більш невизначеного – аніж дискурс національної ідеї.

Національна ідея – поняття досить широке за змістом, щоб визначатися залежно від основних цілей діяльності чи дослідження. Тому існує значна кількість визначень поняття «національна ідея». Так найбільш часто зустрічаються філософське, політологічне, соціально-психологічне та культурологічне визначення. Звертаючись до визначення терміну «національна ідея», слід визнати, що у науковій літературі відсутня єдина думка щодо його змісту [2, с. 172]. Для України як і для інших країн, національна ідея є системою цінностей, яка є основою життєдіяльності нації, оберігає її від занепаду та окреслює духовні відмінності від інших націй [21, с. 80]. Усі передові європейські країни формувалися на основі своїх національних ідей. Кожен із народів західного світу має свою історичну традицію, яка формувалася століттями. Ця традиція включає спільність мови, культури, віри, особливості менталітету, почуття Батьківщини тощо. Отже, українська національна ідея – це ідея, яка віддзеркалює право нації як політичної спільності всіх народів України на самовизначення, право на особливість та незалежне існування й водночас утверджує націю у рамках уселюдської спільності, зміцнює зв'язки зі світовою цивілізацією, сприяє реалізації в житті загальнолюдських цінностей, задовольняє споконвічний потяг українського народу до соціальної справедливості.

Впродовж століть ядром національної ідеї українців була ідея власної державності, яку частина суспільства відстоювала послідовно, вбачаючи у цьому засіб національної самореалізації [9, с. 44]. Активна роль політичної свідомості виявляється в національному ідеалі. Взагалі під ідеалом розуміємо певний спосіб мислення і відповідно віддзеркалення реальності, включаючи й усвідомлення мети перетворення дійсності. Ідеї не тільки підсумовують досвід попереднього розвитку зна-

ння в тій чи іншій галузі, а й є основою для синтезу знань у систему. Вони виконують роль активних евристичних принципів пояснення явищ, пошуку нових шляхів розв'язання проблем. Національну ідею не можна зрозуміти без урахування особливих умов життя народу протягом усієї його історії. Вік української національної ідеї – це вік самої України. З огляду на це національна ідея існує ніби поза історичним часом, наділена статусом вічності. Національна ідея включає прагнення до ідеального самовлаштування нації – в господарській, духовній і культурній сферах, у соціальному устрої. Проте вищим виявом національної ідеї є розуміння політичної мети нації. Таким чином, нація, як спільнота етнополітична, характеризується високим рівнем консолідації, самоусвідомлення і прагнення до творення власної національної держави. Аналіз категорії «національна ідея» ми розглядаємо з позиції політичної суб'єктності української нації: українська нація постає творцем власної держави, котра використовується нею як інструмент реалізації внутрішньої і зовнішньої політики, що базується на національних інтересах та виходить з них.

В контексті державотворення національна ідея відображає глибинний рівень національної свідомості, сукупність ціннісних настанов нації, спрямування мислення народу, здатність відчувати і діяти співзвучно національним інтересам [19, с. 63]. Виявляючись як своєрідний духовний стан народу, його менталітет, національна ідея формується залежно від традицій, культури, соціальних структур нації, усього середовища буття людини і водночас сама впливає на них, існує як «животворна свідомість», як джерело культурно-історичної динаміки нації [16, с. 243]. Національна ідея виступає як внутрішній чинник нації, її життєствердження як дієвого учасника політичного життя. Національна ідея виходить з концепції пріоритету нації, воля якої не ідентична сумі поодиноких воль. Вона означає забезпечення свободи та незалежності.

Тож, реалії сьогодення свідчать, що нині настав якісно новий етап реалізації національної ідеї, який не змінює вектор її розвитку, покладаючи відповідальність на національну державу. Національну ідею, на думку Т.Кригульської, мають чітко сформулювати вчені на рівні теорії, а політики – на рівні програм стратегічного розвитку суспільства, і вона здатна бути конструктивною, аби у подальшому забезпечити процвітання України. Але, слід вирізняти національну ідею, яка віддзеркалює систему поглядів у період становлення нації, і національну ідею розвиненої нації, яка таку державність здобула і розвиває. Національна ідея виступає у суспільстві як узагальнений світоглядно-методологічний принцип, через який культурно-національні здобутки трансформуються у соціальні новації, у політичні реалії – на міцному державотворчому фундаменті [11, с. 69].

У загальному плані національна ідея, на думку О. Киричука, – це духовна першооснова, джерело особистісного розвитку людини; соціально-психологічний механізм інтеграції соціальних груп, етносів, релігійних конфесій, партій, рухів; джерело суспільного поступу того чи іншого етносу, його державотворчої енергії; механізм урівноваження та гармонізації життєдіяльності народів, що населяють певний ландшафтно-кліматичний простір і мають спільну історико-політичну долю, орієнтацію на майбутнє [8, с. 36]. Отже, важливою рисою української національної ідеї є не просто її укоріненість у історичному минулому, а й піклування про історичну долю нації, а значить – розуміння суті нерозв'язаних проблем, національних інтересів, прогресу українського народу. Така спрямованість української національної ідеї в майбутнє передбачає усвідомлення необхідної співпраці з іншими народами і націями, що живуть в Україні, з усіма народами світу, уміння знаходити консенсус в розмаїтті національних потреб і інтересів. Адже джерелом національного розвитку українського народу є не тільки суто національні цінності, не тільки внутрішній потенціал саморозвитку, а й обов'язкове – співпраця, співдружність з іншими народами і націями, з усією світовою людністю.

В енциклопедії сучасної України національна ідея розглядається як «духовна основа життєдіяльності нації, що ґрунтується на її пріоритетах і цінностях, система соціокультурних координат, що задає їй світоглядні та цілеспрямовані орієнтири» [5]. В енциклопедії етнокulturознавства дано дещо інше тлумачення поняття «національна ідея», яке значно розширює дане визначення. Згідно даного джерела «національна ідея» розглядається як «система поглядів, ідей, що виникають навколо комплексу питань, пов'язаних з існуванням та розвитком суспільства, нації, всього народу, що проживає у відповідній країні; це система поглядів на об'єднання нації навколо спільної мети щодо здобуття державності та подальшого її розвитку» [4, с. 38].

Національна ідея завжди представляла собою своєрідний комплекс вірувань і духовне кредо народу, квінтесенцію патріотичних почувань, національного світобачення та усвідомлення державної незалежності, суверенності її інтересів. Тобто на думку деяких науковців національна ідея – це концептконструкт духовно-інтелектуального потенціалу нації, тобто людей – державотворців і співгромадян, які, спираючись на минуле, мобілізують творчі сили на здобутки сучасні і майбутні, на становлення і консолідацію українського народу як єдиної політико-етнічної спільноти і цілісної одиниці світового співтовариства, що наближає національний ідеал до найвищих цивілізаційних досягнень людства в різних сферах розумної його життєдіяльності на шляху прогресу та добробуту [23, с. 7].

В свою чергу В. Монастирський, в національній ідеї вбачає основний принцип світогляду нації [13, с. 25]. М. Коберник, доводить, що національна ідея – це ідея збереження й розвитку народу, його культури та мови, способу співіснування та історичних перспектив [10]. Тож, наголошуючи на значенні національної ідеї, можна сказати, що найважливішим з наших завдань, як національної спільноти, було, є і буде: пізнавати себе. М. Драгоманов свого часу писав, що здатність до прогресу – це є властивість переважно людської думки, і ця здатність є домінуючим чинником у внутрішній історії народу [22, с. 10]. Саме таку роль конструктивного ефективного засобу задоволення суспільних потреб сьогоденної України має відігравати українська національна ідея, зважаючи на затяжну глибоку духовну кризу, котру переживає наше суспільство. Національна ідея починається з віри і поваги до своєї Батьківщини, до національних морально-духовних традицій і культури і включає намагання збагатити свій народ кращими досягненнями людської цивілізації. Представники школи етнодержавознавства (Ю. Римаренко, О. Антонюк, І. Варзар, В. Горбатенко) пропонують своє бачення терміну: «Національна ідея – це сукупність ідей, система поглядів на об'єднання націй навколо спільної мети, спрямованої на здобуття державності та подальший її розвиток» [15, с. 166]. Ф. Канак зазначає, що національна ідея перехідної доби виступає одним з найпотужніших інтегративних чинників, зокрема, як гарант державного суверенітету, захисту національного буття. Вчений підкреслює, що національна ідея виявляється у двох формах: державно-політичній і етнокulturній [7, с. 46].

Українська національна ідея завжди була нерозривно пов'язана з ідеєю соціальної справедливості. Прагненням досягти справедливого суспільства пронизана спадщина Т. Шевченка, І. Котляревського, І. Франка, Л. Українки, Г. Сковороди та ін. У життєвому ж плані сутність державної ідеології співпадає із змістом національної мети – побудова незалежної держави, конкурентоспроможної у сучасному світі. Таку державну національну ідеологію має кожна країна. Тож, національна ідея – це потужним фактором піднесення економіки країни. Без неї неможливе становлення жодної сучасної держави. Національна ідея сьогодення повинна враховувати історичний досвід розвитку українського народу, особливо за останні 150–200 років, коли в його свідомості сталися значні прогресивні зміни, розвинулися самосвідомість, почуття національної гідності, стало реальністю зростання культури народу. Всі ці якісні зміни яскраво виявилися в останні роки, коли справді загальнонародна боротьба за державну незалежність України, діяльність, пов'язана формуванням у країні громадянського суспільства, стали живими реаліями українського

життя. Національна ідея сучасності сприяла виходу України на терені світового спілкування та на шлях розвитку демократичних держав земної кулі. Ця історична активність української нації має виявитись у тих завданнях, на розв'язання яких національна ідея зорієнтована [3, с. 380].

Труднощі втілення української національної ідеї при становленні державного суверенітету в Україні, скоріше, полягають не в політичному спротиві даному процесові, а в тому, що не завершилося формування українського народу як державної нації. Останнє виявляється і в тому, що досі немає єдиного загальнонаціонального погляду на сучасне і майбутнє України, що немає й того, що могло б бути назване й систематизоване як національна ідея. Також, зазначимо, що українська національна ідея мала переважно етнічне забарвлення й обґрунтовувала створення держави для української нації. Але, після здобуття Україною незалежності більш поширеними стали погляди на українську національну ідею, як об'єднуючу силу всіх етнонаціональних груп, що мешкають на території України [14, с. 65]. Отже, українська національна ідея виникає разом з появою на світовій арені самої України і проходить низку етапів розвитку. Вона виступає складним соціально-культурним, політичним феноменом, що слугує інтеграції нації для найефективнішої реалізації завдань українського національного відродження, яке має комплексний характер і є цілісним процесом становлення і розвитку власної національної державності, пробудження національної самосвідомості і гідності, розвитку національної культури й мови, утвердження економічної незалежності. Суть цього феномена полягає в реалізації національної ідеї та втіленні в ній національного інтересу у всіх сферах життєдіяльності нації. Пріоритетом національного відродження є досягнення національної незалежності і побудова української соборної демократичної держави.

Розглядаючи сьогодні інтегративний потенціал української національної ідеї, необхідно відзначити, що вчені на початку 90-х років ХХ сторіччя висловлювали сумніви з приводу: – чи має національна ідея етнічних українців бути також прийнятною і для не українців – громадян України? [6, с. 78]. Ю. Римаренко відзначав, що національна ідея не сприймається беззастережно в усіх регіонах і не може певною мірою стати всеукраїнською об'єднувальною ідеєю. Їй також шкодить таке трактування певними колами, як «ворожнечі до іноетнічного населення» [17, с. 22].

Висловлюючи думку про неприйнятність української національної ідеї для всіх громадян держави, О.М'ясников пише, що вона не встояла, не маючи гідних суперників, перед спокусою стати основою для всіх і вся – об'єднувальною ідеєю народів України. Її експансія в усі сфери суспіль-

ного життя спричинила етнополітичні суперечки та конфлікти в певних регіонах [12, с. 34]. У свою чергу А. Свідзинський підкреслює, що українська національна ідея віддзеркалює формування теорії українського націоналізму [18, с. 7–8], що звичайно не є прийнятним для подальшої генези української політичної нації. Звичайно, що формулювання української національної ідеї такими діячами, як М. Міхновський, Д. Донцов, М. Сціборський під загальним гаслом «Україна для українців» не може об'єднати українське поліетнічне суспільство.

У сучасних умовах, варто акцентувати увагу на тому, що українська національна ідея базується на глибокому усвідомленні належності кожного українця до української національної спільноти, ідентифікації його з цією спільнотою, формуванні уявлень про її типові риси, етнічну територію, мову, уявлення про її історичні та духовні цінності. Отже, для України важливим є формування такої інтегральної доктрини, яка б на основі правильних вихідних принципів та ідеології дозволила об'єднати націю навколо значущих та зрозумілих цілей. Такою ідеєю, яка зможе об'єднати суспільство, виступає національна ідея. Формування національної ідеї в Україні значно гальмується через такі негативні явища як: старі стереотипи, які гальмують розвиток суспільства; значна політична інфантильність; нездатність значної частини громадян до прийняття самостійних рішень; невпевненість у майбутньому держави; відсутність політичної нації як єдиного феномена.

Розбудова національної ідеї в Україні, на думку дослідників, потребує колективних зусиль, насамперед, представників усіх політичних партій і громадянсько-політичних організацій, релігійних конфесій та представників засобів масової інформації. Національна ідея вимагає широких досліджень з боку соціально-гуманітарних наук, необхідно надати їй державної масштабності та наукової обґрунтованості, сприяти глибокому входженню її в масову свідомість, допомогти їй стати світоглядним стрижнем народів незалежної України.

Консолідація українського народу в умовах військової агресії Російської Федерації проти України та введенням в Україні з 24 лютого 2022 року воєнного стану стала гострою необхідністю, шлях до якої лежить через встановлення фундаментальних цінностей та відродження історичної основи українського народу. Її вплив проявляється у тому, що держава, об'єднуючи всі території, визначає зовнішні рамки, в яких відбуваються процеси культурної, мовної, економічної інтеграції; обумовлює спільність історичної долі, зокрема, у відносинах з іншими народами; сприяє утвердженню політичного розуміння нації; сприяє формуванню єдиних для нації цінностей, в яких відображені специфічні умови національного розвитку і які є орієнтиром для розв'язання спільних проблем у майбутньому.

Висновки. Українська національна ідея є всеохоплюючою і означає державність, суверенітет і соборність та виступає основою функціонування української нації. Суть українсько національної ідеї полягає у відображенні прагнень українського народу щодо економічної, політичної та культурної незалежності та ставлення держави на міжнародній арені в якості самостійного суб'єкта світової політики. Нажаль, але протягом останніх років українська національна ідея стала предметом спекуляцій політичних еліт та лідерів і не може привести до консолідації політичних сил. Для вирішення проблем з якими сьогодні стикається Україна необхідно щоб суспільство та держава мали об'єднуючу ідею та цінності. Протягом століть такою ідеєю була незалежність, але ця ідея тривала, поки незалежність не стала реальністю. Тож, ідеєю, яка б об'єднала сучасне українське суспільство повинне стати утвердження в суспільстві культурного плюралізму, гармонізації соціальних та етнічних інтересів, демократії, вироблення політико-ідеологічних та морально-етичних орієнтирів, здатних мобілізувати зусилля суспільства щодо оборони країни та знищення ворога.

Перспективою подальших наукових досліджень є дослідження особливостей формування національної ідентичності як складової «формули стійкості» в умовах війни та зміцнення державного суверенітету.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Теоретико-методологічні засади моніторингу соціальної згуртованості та стійкості у сучасних реаліях України (на прикладі Запорізької області). *Регіональні студії*, 2022. № 30. С. 35–39.
2. Бабарикіна Н.А., Горло Н.В., Заболотна М.Ф., Кіндратець О.М., Сергієнко Т.І. Державний суверенітет в умовах глобалізації: теорія та практика: монографія; за заг.ред. О.М. Кіндратець. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. 226 с.
3. Енциклопедія етнодержавництва / Ю.І. Римаренко, В.Г. Чернець та ін.; За ред. Ю.І. Римаренка. К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва, 2001. Ч. I. Кн. 2. 522 с.
4. Енциклопедія етнокультурознавства / Ю.І. Римаренко, В.Г. Чернець та ін. За ред.: Ю.І. Римаренка. К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2000. 336с.
5. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-71061>.
6. Єремєєва І.А., Шаповал В.А. Групи інтересів як суб'єкти політики. *Politicus*. 2016. № 2. С. 76–80.
7. Канак Ф. Національна ідея у її втіленнях. *Розбудова держави*. 1998. № 7–8. С. 40–48.
8. Киричук О. Національна ідея: витоки і шляхи об'єктивації. *Куди йдемо? Матеріали науково-практичної конференції «Ідеологія та ідейно-політичні засади державного будівництва в Україні»*. К., 1993. 160 с.
9. Кіндратець О.М., Сергієнко Т.І. Особливості формування ідентичності українців в умовах гібрид-

ної війни. *Політикус: Науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 1. 40–46.

10. Коберник М. О. Національна ідея в Україні: проблеми та перспективи. URL: <http://intkonf.org/kobernik-m-o-natsionalna-ideya-v-ukrayini-problemi-ta-perspektivi/>.
11. Кригульська Т.Б. Державотворчий потенціал національної ідеї в сучасному українському суспільстві. *Збірник наукових праць з гуманітарних наук*. Запоріжжя, ЗДІА, 2003. С. 67–70.
12. М'ясников О. Національна ідея в наукових шатах. *Віче*. 1994. № 8. С. 34–40.
13. Монастирський В. Націоналізм і національна ідея: що у них є спільне та чим вони різняться. *Світтогляд*, 2016, № 4 (60). С. 24–27.
14. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія. Х.: Право, 2009. 598 с.
15. Основи етнодержавознавства. Підручник. К.: Либідь, 1997. 656 с.
16. Політологія / За ред. О.І. Семківа. Львів: Світ, 1994. 592 с.
17. Римаренко Ю.І. Національний розвій України: проблеми і перспективи. К.: Юрінком, 1995. 272 с.
18. Свідзинський А. Національна ідея як концепт культури. *Розбудова держави*. 2006. № 1–6. С. 6–29.
19. Сергієнко Т.І. Теоретико-концептуальні виміри співвідношення різних видів суверенітету. *Політикус*. 2022. № 4. С. 62–67.
20. Сергієнко Т.І. Формування національно-культурної ідентичності українців в умовах гібридного миру. *Ідентичності та політичні інститути: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції* (23 квітня 2020 р., м. Ніжин) / За заг. ред. Ф. В. Барановського, Л. О. Дудки. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 64–67.
21. Сергієнко Т.І., Куріс Ю.В. Консолідація українського суспільства в умовах військової агресії Російської Федерації проти України. *HUMANITIES STUDIES: збірник наукових праць* / гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Випуск 11 (88). С. 79–86.
22. Соціально-філософські ідеї Миїхайло Драгоманова. К., 1995. 117с.
23. Українська Національна Ідея як духовно-інтелектуальний код соборності народу: етнічний, інтеграційний та цивілізаційний вектори (матеріали круглого столу) / за ред. В.С. Кравціва; НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2011. 60 с.

REFERENCES:

1. Arabadzhyev D.YU., Serhiyenko T.I. (2022). Teoretyko-metodolohichni zasady monitorynhu sotsial'noyi z-hurtovanosti ta stiykosti u suchasnykh realiyakh Ukrayiny (na prykladi Zaporiz'koyi oblasti) [Theoretical and methodological principles of monitoring social cohesion and stability in modern realities of Ukraine (on the example of Zaporizhzhia region)]. *Rehional'ni studiyi*, no. 30, pp. 35-39.
2. Babarykina N.A., Horlo N.V., Zabolotna M.F., Kindratets' O.M., Serhiyenko T.S. (2022). *Derzhavnyy suverenitet v umovakh hlobalizatsiyi: teoriya ta praktyka* [State sovereignty in the conditions of globalization: theory and practice] Zaporiz'kyu natsional'nyy universytet. (in Ukrainian).

3. *Entsyklopediya etnoderzhavnytstva* [Encyclopedia of ethno-nationalism]. K.: Derzhavna akademiya kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstva (in Ukrainian).
4. *Entsyklopediya etnokul'turoznavstva* [Entsyklopediya thnokulturoznavstva]. Kyiv : Derzhavna akademiya kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv. (in Ukrainian).
5. *Entsyklopediya suchasnoyi Ukrayiny* [Encyclopedia of modern Ukraine]. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-71061> (accessed 10 september 2023).
6. Yeremyeyeva I.A., Shapoval V.A. (2016). Hrupy interesiv yak sub'yekty polityky [Interest groups as subjects of politics]. *Politicus*, no. 2, pp. 76–80.
7. Kanak F. (1998). Natsional'na ideya u yiyi vtilennyakh [The national idea in its embodiments]. *Rozbudova derzhavy*, no. 7–8, pp. 40–48.
8. Kyrychuk O. (1993). Natsional'na ideya: vytoky i shlyakhy ob''yektivatsiyi [The national idea: origins and ways of objectification. Where are we going?]. *Kudy ydemo? Materialy naukovy-praktychnoyi konferentsiyi «Ideolohiya ta ideyno-politychni zasady derzhavnoho budivnytstva v Ukrayini»*. Kyiv. (in Ukrainian).
9. Kindratets' O.M., Serhiyenko T.I. (2021). Osoblyvosti formuvannya identychnosti ukrayintiv v umovakh hibrydnoyi viyny [Peculiarities of the formation of the identity of Ukrainians in the conditions of a hybrid war]. *Politykus: Naukovy zhurnal. Vydavnychyy dim «Hel'vetyka»*, no. 1, pp. 40–46.
10. Kobernyk M. O. Natsional'na ideya v Ukrayini: problemy ta perspektyvy [The national idea in Ukraine: problems and prospects]. Retrieved from: <http://intkonf.org/kobernik-m-o-natsionalna-ideya-v-ukrayini-problemi-ta-perspektivi/> (accessed 10 september 2023).
11. Kryhul's'ka T.B. (2003). Derzhavotvorchyy potentsial natsional'noyi ideyi v suchasnomu ukrayins'komu suspil'stvi [The state-building potential of the national idea in modern Ukrainian society]. *Zbirnyk naukovykh prats' z humanitarnykh nauk. Zaporizhzhya, ZDIA*, pp. 67–70.
12. M'iasnykov O. (1994). Natsional'na ideya v naukovykh shatakh [National idea in scientific robes]. *Viche*, no. 8, pp. 34–40.
13. Monastyr's'kyi V. (2016). Natsionalizm i natsional'na ideya: shcho u nykh ye spil'ne ta chym vony riznyat'sya [Nationalism and the national idea: what they have in common and how they differ]. *Svitohlyad*, no. 4 (60), pp. 24–27.
14. Nalyvayko L.R. (2009). *Derzhavnyy lad Ukrayiny: teoretyko-pravova model'* [The state system of Ukraine: theoretical and legal model]. KH. : Pravo. (in Ukrainian).
15. *Osnovy etnoderzhavoznavstva* (1997) [Basics of ethnostate studies]. Kyiv : Lybid'. (in Ukrainian).
16. *Politolohiya* (1994) [Political science]. Lviv : Svit (in Ukrainian).
17. Rymarenko YU.I. (1995). *Natsional'nyy rozviiy Ukrayiny: problemy i perspektyvy* [National development of Ukraine: problems and prospects]. Kyiv : Yurinkom. (in Ukrainian).
18. Svidzyn's'kyi A. (2006). Natsional'na ideya yak kontsept kul'tury [The national idea as a concept of culture]. *Rozbudova derzhavy*, no. 1–6. pp. 6–29.
19. Serhiyenko T.I. (2022). Teoretyko-kontseptual'ni vymiry spivvidnoshennya riznykh vydiv suverenitetu [Theoretical and conceptual dimensions of the relationship of different types of sovereignty]. *Politykus*, no. 4. pp. 62–67.
20. Serhiyenko T.I. (2020). Formuvannya natsional'no-kul'turnoyi identychnosti ukrayintiv v umovakh hibrydnoho myru [The formation of the national and cultural identity of Ukrainians in the conditions of a hybrid peace]. *Identychnosti ta politychni instytuty: zbirnyk materialiv V Vseukrayins'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi* (23 kvitnya 2020 r., m. Nizhyn) / Za zah. red. F. V. Baranov's'koho, L. O. Dudky. Nizhyn : NDU im. M. Hoholya, pp. 64–67.
21. Serhiyenko T.I., Kuris YU.V. (2022). Konsolidatsiya ukrayins'koho suspil'stva v umovakh viys'kovoyi ahresiyi Rosiys'koyi Federatsiyi proty Ukrayiny [Consolidation of Ukrainian society in the conditions of military aggression of the Russian Federation against Ukraine]. *HUMANITIES STUDIES: zbirnyk naukovykh prats'*. Zaporizhzhya : Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», no. 11 (88), pp. 79–86.
22. Sotsial'no-filosof's'ki ideyi Myyikhaylo Drahomanova (1995) [Social and philosophical ideas of Mykhailo Drahomanov]. Kyiv. (in Ukrainian).
23. *Ukrayins'ka Natsional'na Ideya yak dukhovno-intelektual'nyy kod sobornosti narodu: etnichnyy, intehtratsiyyny ta tsyvilizatsiyyny vektory* (2011) [The Ukrainian National Idea as a spiritual and intellectual code of the unity of the people: ethnic, integration and civilizational vectors]. NAN Ukrayiny. In-t rehional'nykh doslidzhen'. L'viv. (in Ukrainian).

The national idea and its influence on the development of modern Ukrainian society

Sergiienko Tetiana Ivanivna
Candidate of Political Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of International Relations and Social
and Humanitarian Disciplines
Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs
Gagarina Ave., 26, Dnipro, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4654-9248

The article analyzes the latest research and publications related to the chosen topic, examines the concept of the national idea, analyzes the problems and prospects of the formation of the national idea of modern Ukraine. It has been proven that the problems that exist in the state today require the preservation of stability and international harmony. Attention is focused on the fact that the events taking place in modern Ukraine are largely determined by modern planetary processes and changes, problems and challenges. Historically and geographically, Ukraine has always been at the intersection of world geopolitical interests, global trade and economic routes, and civilizational processes. Since the restoration of independence and sovereignty as a subject of the international community, our state is permanently on the periphery of the confrontation between the West and the East, the North and the South, and is the object of a potential struggle between the giants of world geopolitics. Encroachments on the territorial integrity of the Ukrainian state and its inviolability have shown increased public danger and grave consequences.

The full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine became a real shock both for the population and for the whole world. On February 24, 2022, the armed aggression of the Russian Federation in previous years turned into a full-scale war. The present for Ukraine consists in the struggle for the right to exist in the full meaning of this concept. The Ukrainian people defend their land, their sovereignty and their territory. With the beginning of a full-scale war, the Ukrainian nation showed an unprecedented example of the consolidation of society. At the same time, we note that the decisive role in resisting attempts to split the country along ideological and national lines should be played by the Ukrainian national idea, the main purpose of which is to ensure consolidation, cohesion and national unity of the Ukrainian nation, as well as in the integration of national minorities into its composition while preserving and developing their ethno-cultural characteristics.

The methodological basis of the research is an interdisciplinary approach that combines theoretical and methodological elements of political theory, history and sociology. A wide range of approaches and methods were used to solve individual research tasks. A significant place in the research methodology is occupied by the systematic approach, which is an established direction of the methodology of scientific knowledge. Also, general philosophical and specifically scientific methods were used in the research. The scientific novelty of the research is the comprehensive study of the category "national idea", as well as the determination of its influence on the development of modern Ukrainian society.

Key words: national idea, nation, Ukrainian people, Ukrainian idea, consciousness, society, identity, values.